

**Viljandi-
maa**

**Viljandi maakonna arengustrateegia
2035**

**Viljandimaa – arenev
PÄRIS EESTI
Tegevuskava**

VILJANDIMAA OMAVALITSUSTE LIIT

VILJANDI MAAKONNA ARENGUSTRATEEGIA 2035

TEGEVUSKAVA

Viljandi 2022

Viljandi maakonna arengustrateegia elluviimise instrument on tegevuskava, mis vaadatakse üle ja korrigeeritakse vastavalt vajadusele, aga mitte harvemini kui kord kahe aasta jooksul.

Idealis on tegevuskava konkreetne nii tegevuste, nende elluviimise tähtaegade kui ka rahastamisallikate poolest. Täna on väga suure määramatusega maailmas on tegevuskava ideaalse täpsusega koostamine võimatu. Samas pole see sisuline probleem, sest olukordade täpsustamisel on alati võimalik täpsustada ka tegevuskava.

Viljandi maakonna tegevuskava sisaldab tegevusi, mida maakonna strateegiliste tegevussuundade elluviimiseks on kavandatud viia Viljandimaa kohalikel omavalitustel, Viljandimaa Arenduskeskusel ning Viljandimaal tegutsevatel avaliku sektori asutustel ja kodanikuühiskonnal. Tegevuskava sisaldab samuti tegevusi, mille elluviimiseks on teinud ettepanekuid Viljandimaa ettevõtjad ja elanikud.

Viljandimaa arengustrateegia on sõnastanud olulised tegevussuunad aastani 2035. Arengustrateegia sisustatud peamiselt tegevustega järgmiseks neljaks aastaks.

Viljandimaa arengustrateegia ei sisalda kõiki maakonnas planeeritavaid tegevusi. Viljandimaa kohalikel omavalitsustel ja teistel maakonna arengustrateegia koostamisel osalenutel on ka omad arengustrateegiad või -kavad. Maakonna arengustrateegia sisaldab tegevusi, millel koostajate arvates on suurem kui kohalik mõju. Küll võib öelda, et kõik maakonna arengustrateegias sisalduvad tegevused on moel või teisel kajastatud ka mõnes teises strateegias või arengukavas. Peamiselt mõnes maakonna kohaliku omavalitsuse arengukavas.

Viljandi maakonna arengustrateegia tegevuskava korrigeeritakse vastavalt muutunud olukorrast tingitud vajadusele. Selge, et tegevuskava ei muudeta iga päev, et kui on kavandatud tegevuskava muuta, antakse sellest ka Viljandimaa inimestele teada. Samas ei tähenda see seda, et ettepanekuid tegevuskava muutmiseks ei võiks pidevalt teha. Kui ettepanekuid saabub, siis ka see võib olla põhjuseks tegevuskava korrigeerimiseks. Ettepanekud tegevuskava korrigeerimiseks tuleb teha Viljandimaa Omavalitsuste Liidule (vol@vol.ee) Viljandi maakonna arengustrateegia 2035 tegevuskava on läbi arutatud ja heaks kiidetud Viljandimaa kohalike omavalitsuste volikogude poolt.

1. arengusuund: inimkapitali arendamine

Arengusuuna eesmärgiks on tagada olukord, kus Viljandi maakonnas on

- piisavalt eestvedajaid, kes suudavad luua inimesi Viljandimaale toovaid ja siin hoidvaid töökohti, kes tagavad hea ettevõtlus- ja majanduskeskkonna ning aktiveerivad kodanikuühiskonda;
- majanduskasvu tagamiseks piisaval arvul tööturul hakkama saavaid inimesi, kes väärtustavad elukohana Viljandimaad;
- avalik sektor, kus töökohad on täidetud kompetentsete spetsialistidega, kes tagavad avaliku sektori teenuste kättesaadavuse kõrgel tasemel;
- sidus, heaolu loov ja koostöövõimeline elanikkond, kus aktiivsesse ellu on kaasatud kõik elanike rühmad.

Tegevussuund 1. Tippspetsialistidele töökohtade loomine avalikus sektoris

Tegevussuund 1.1. Erinevate oskusteabe-, kompetentsi- ja arenduskeskuste loomine või Viljandimaale toomine, olemasolevate keskuste arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Ülemulgimaalise käsitöökeskuse rajamine ja käsitöömeistrite organisatsiooni loomine	2024	MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut
2	Psühhiaatrilase oskusteabekeskuse loomine SA Viljandi Haigla baasil	2024	SA Viljandi Haigla
3	Sõltuvushaigete ravi ja rehabilitatsiooni kompetentsikeskuse loomine	2024	SA Viljandi Haigla
4	Erivajadustega laste ja perede nõustamis- ja oskusteabekeskuse loomine ning arendamine	2024	Viljandimaa Omavalitsuste Liit
5	Tervise- ning loodustoodete kompetentsikeskuse arendamine Pollis	2024	Eesti Maaülikooli Polli Aiandusuuringute Keskus
6	Sotsiaalse ettevõtluse kompetentsikeskuse rajamine	2024	Viljandimaa Arenduskeskus (partner KÜSK)
7	Noorsootöö nõuniku/koordinaatori ametikoha loomine Viljandimaa Omavalitsuste Liidu juurde	2024	Viljandimaa Omavalitsuste Liit
8	Jääspordi ja rehabilitatsiooni kompetentsikeskuse loomine	2025	Viljandi Linnavalitsus

Tegevussuund 2. Ettevõtjapotentsiaaliga inimeste toomine Viljandimaale ja hoidmine Viljandimaal

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Ettevõtlusinkubaatori käivitamine ja arendamine	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus (Kesk-Eesti Ettevõtlusinkubaator)
2	Ettevõtjate toetamine ettevõtluskeskkonna arendamise kaudu	2023–2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused
3	Ettevõtjate tunnustamine	kord aastas	Viljandimaa Arenduskeskus
4	Maakonnaülese noortevaldkonna tunnustussündmuse taaselustamine	kord aastas	Viljandimaa Omavalitsuste Liit (partner Viljandimaa Arenduskeskus)
5	Kaugtöövõimaluste arendamine. Kaugtöökeskuse loomine	2023–2026	Viljandi Linnavalitsus (partnerid: ettevõtjad)

Tegevussuund 3. Inimeste aktiivsuse kasvatamine ja toetamine elukaare igas faasis

Tegevussuund 3.1. Ettevõtlikkuse kasvatamine noorte hulgas

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Ettevõtlikkuse õpetamise ja majandusõppe juurutamine üldhariduskoolides, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias ning kutsekoolides	2024	Viljandimaa koolid (partner Viljandimaa Arenduskeskus)
2	Noorte iseseisvalt raha teenimise võimaluste suurendamine	2023–2026	Viljandimaa ettevõtjad (partnerid Viljandimaa kohalikud omavalitsused)
3	Noorte suurem kaasamine kohaliku omavalitsuse ettevõtmistesse	2023–2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused
4	Noorte teadlikkuse tõstmine noorsootöö võimaluste ning maakonnas olevate edasiõppimisvõimaluste kohta	2023–2026	Viljandimaa Omavalitsuste Liit (partnerid Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool, Viljandi Kutseõppekeskus, Viljandimaa gümnaasiumid)

5	Noorte eemale- ja üksijäämise riski vähendamine, NEET-noorte toetamine noorte heaks töötava tervikliku tugi- ja turvavõrgustiku loomise kaudu (sh sotsiaaltöö, noorsootöö, hariduse, korraldajate valdkondade vahel)	2023–2026	Viljandimaa Omavalitsuste Liit
6	Noorsootöö kvaliteedi hindamine maakonnaüleselt kohalikes omavalitsustes üheaegselt läbiviidava hindamisprotsessi põhjal	2023–2026	Viljandimaa Omavalitsuste Liit (partner Viljandimaa Arenduskeskus)

Tegevussuund 3.2. Elukestva õppe toetamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Tartu Ülikooli väarikate ülikooli tegevuse jätkamine Viljandimaal	2023–2026	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
2	Täienduskoolituse programmide elluviimine	2023–2026	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool, Viljandi Kutseõppekeskus
3	Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi arendamine paindlike õppevormide rakendajana põhi- ja üldkeskhariduse pakkumisel õpivõimalustele inimestele	2023–2026	Viljandi Linnavalitsus koos Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumiga

Tegevussuund 3.4. Ühiskonnaelus aktiivse kaasalöömise soodustamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Kodanikuühiskonna eestvedajate tunnustamine	Kord aastas	Viljandimaa Arenduskeskus
2	Ligipääsetavuse parandamine erinevatele teenustele sh vaba aja veetmise võimalustele	2023–2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused koostöös partneritega (LEADER-tegevusrühmad jt)
3	Eaka elanikkonna kaasamine ja rakendamine läbi seltsitegevuse	2023–2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused koostöös partneritega (LEADER-tegevusrühmad jt)
4	Noorte kaasatuse suurendamine kogukonna probleemide lahendamisse	2023–2026	LEADER-tegevusrühmad (partnerid: kohalikud omavalitsused)

Tegevussuund 4. Koostöövõimekuse tõstmine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Ühisturundamise ja -tegevuste võrgustike arendamine	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus
2	Osalemine maaelu arengut toetavates projektides ja koostöötegevustes.	2023–2026	LEADER-tegevusrühmad

Tegevussuund 5. Kodanikuühiskonna arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Kodanikuühiskonna tegevuste tutvustamine	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus
2	Kodanikuühiskonna tegevustes osalemise võimaluste pakkumine	2023–2026	LEADER-tegevusrühmad
3	Viljandimaa kohalikes omavalitsustes võimaluste loomine noorte aktiivseks osaluseks noorte osaluskogude ja noorteühenduste kaudu	2023–2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused
4	Noortele tagasiside andmine kohalike omavalitsuste poolt noorte arvamustega arvestamise ja noorte osaluse mõju kohta	2023–2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused

Tegevussuund 6. Viljandimaal antava üld- ja huvihariduse kvaliteedi tõstmine, kättesaadavuse tagamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Haridusasutuste juhtimis- ja õppekvaliteedi tõstmine Ettevõtliku Kooli programmi kaudu	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus (partnerid Viljandimaa haridusasutused)
2	Taibukate Teaduskooli tegevuse jätkamine ja laiendamine	2023–2026	Taibukate Teaduskool MTÜ
3	Maakonna äärealadel huvihariduse kättesaadavuse parandamiseks ühistranspordi sõidugraafiku koostamisel huvihariduse kättesaadavusega arvestamine	2023	Viljandimaa Ühistranspordikeskus
4	Järelevalve tõhustamine õppetöö kvaliteedi üle. Õpilaste arvamuste suurem arvestamine	2023–2026	Viljandimaa kohalike omavalitsuste haridusjuhid
5	Tugipersonali (sotsiaalpedagoogid, psühholoogid, meditsiinitöötajad) arvukuse viimine vastavusse reaalse vajadusega	2023–2026	Viljandimaa kohalike omavalitsuste haridusjuhid

Tegevussuund 7. Viljandimaal antava kõrg- ja kutsehariduse kvaliteedi tõstmine ja võimaluste arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Mikrokraadiprogrammide arendamine	2023–2026	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
2	Potentsiaalse residentuuride võimekuse arendamine, eesmärgiga tuua kohapeale uut (rahvusvahelist) teadmist ning pikaajalisi koostööprojekte	2023–2026	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia (partnerid: välisekspertid)
3	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia fookussuundadega seotud avalike sündmuste (konverentsid, kontserdid, eelkoolid, näitused, publikatsioonid) toetamine	2023–2026	Viljandimaa Omavalitsuste Liit

Tegevussuund 8. Arstiabiteenuse kättesaadavuse parandamine Viljandi maakonna haigla ja perearstikeskuste arendamisega

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Viljandi haigla ja tervisekeskuse TERVIKUM tegevuse käivitamine	2024	Sihtasutus Viljandi Haigla

2. arengusuund: ettevõtluskeskkonna ja majanduse arendamine

Arengusuuna eesmärgiks on tagada olukord, kus

- ettevõtjatele on loodud tegutsemisvõimalused: Viljandimaal ettevõtlusega tegeleda soovivad inimesed leiavad toetamist; ettevõtjaid ei tõrjuta, vaid neile on loodud head tingimused;
- Viljandimaa majanduse areng on Eesti keskmisest kiirem;
- Viljandimaa ettevõtjad teevad tulemuslikku ja jätkusuutlikku koostööd nii omavahel kui ka avaliku sektoriga;
- Viljandimaale tullakse ning jäädakse atraktiivsete töökohtade olemasolu ja nende loomise võimaluse tõttu.

Tegevussuund 1. Ettevõtlusaktiivsuse ja -tulemuslikkuse suurendamine läbi koolituste ja ettevõtluskeskkonna parandamise

Nr	Tegevus	Elluviimise aeg	Vastutaja
1	Alustavate ning tegutsevate ettevõtjate nõustamis- ja arendusteenuste kättesaadavuse tagamine maakonnas	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus (Kesk-Eesti Ettevõtlusinkubaator)
2	Ettevõtjatele osutatavate teenuste laiendamine	2023–2026	EMÜ Polli Aiandusuuringute Keskus
3	Väike- ja pereettevõtluse toetamine	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus (Kesk-Eesti Ettevõtlusinkubaator)
4	Noorte ettevõtlikkuse arendamise programmi rakendamine maakonnas	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus (Kesk-Eesti Ettevõtlusinkubaator)
5	Õppivatele noortele suvise töötamise võimaluste loomine	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus
6	Tööstus- ja ekspordipotentsiaaliga ettevõtetele tugiteenuste osutamine	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus
7	Kohaliku ressursi, uuenduslikke ideid ning piirkonna konkurentsivõimet kaasava ettevõtluse toetamine	2023–2026	LEADER-tegevusrühmad
8	Ettevõtjate keskkonnateadlikkuse tõstmine. Innovaatiliste roheenergia lahenduste ja ringmajanduse võimaluste tutvustamine,	2023–2026	LEADER-tegevusrühmad

Tegevussuund 3. Olemasolevate ettevõtlusalade ja -inkubaatorite arendamine ning uute kavandamine, loomine ja turundus

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Suure-Jaani tööstuspargi arendamine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
2	Mäelküla tööstuspargi arendamine	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
3	Kase tööstuspargi, Kase elamupargi ja Munatalu tööstuspargi arendamine	2023–2026	Mulgi Vallavalitsus
4	Viljandi linna ettevõtlusalade arendamine ja laiendamine – Kantremaa, Männimäe ning Leola ja Rohelise tänava piirkond	2023–2026	Viljandi Linnavalitsus
5	Loovettevõtluse inkubaatori edasiarendamine Viljandi kultuuriakadeemias	2023–2026	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
6	Olustvere Jaamaküla ettevõtlus / tootmisala arendamine	2023–2026	Põhja-Sakala vallavalitsus (partnerid: ettevõtjad)

Tegevussuund 4. Põllumajandustootmisega seotud oskusteabe levitamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Alustavate põllumajandusettevõtete toetamine ettevõtete alustamisel ja arendamisel	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus (Kesk-Eesti Ettevõtlusinkubaator)
2	EMÜ Polli Aiandusuuringute Keskuse tootearendusvõimaluste edasiarendamine vastavalt ettevõtjate vajadustele	2023–2026	EMÜ Polli Aiandusuuringute Keskus (Kesk-Eesti Ettevõtlusinkubaator)
3	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli tootearenduse võimaluste pakkumine ettevõtjatele toiduainetööstuse valdkonnas	2023–2026	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool

Tegevussuund 7. Aktiivne tegelemine ettevõtluse ja sobiva keskkonna arendamisega Viljandimaa kohalikes omavalitsustes

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Viljandimaa kohalike omavalitsuste juhtide koolitamine ettevõtlussõbraliku keskkonna loomise teemal	2023; peale kohalike omavalitsuste	Viljandimaa Arenduskeskus (partner Viljandimaa Omavalitsuste Liit)

		volikogude valimisi	
--	--	------------------------	--

Tegevussuund 8. Analüüsivõimekuse tõstmine, vajaliku andmekogu loomine ja aktualiseerimine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Maakonna arengunäitajate analüüsi koostamine	kord aastas	Viljandimaa Omavalitsuste Liit
2	Rakendusuringute elluviimine Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia kompetentsivaldkondades	vastavalt tellimustele	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

3. arengusuund: maine tagamine

Arengusuuna eesmärgiks on tagada olukord, kus

- Viljandimaa on tuntud ainulaadse piirkonna – PÄRIS EESTI-na;
- Viljandimaa on potentsiaalsetele elanikele ja ettevõtjatele huvipakkuv, siia soovitakse elama asuda ja siin ettevõtlusega tegeleda. Viljandimaad nähakse areneva piirkonnana;
- Viljandimaa elanikud identifitseerivad end uhkusega viljandimaalastena ning räägivad lugusid oma piirkonna edust ja erilisusest.

Tegevussuund 1. Viljandimaa võimaluste aktiivne tutvustamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Maakondliku ja piirkondlike turismivaldkonna turundussõnumite väljatöötamine	2023	Viljandimaa Arenduskeskus
2	Maakonna võimalusi tutvustava veebilehe arendamine	2023	Viljandimaa Arenduskeskus
3	Viljandimaa kui põneva turismi sihtkoha tutvustamine Lätis ja Soomes teemakohaste kampaaniate kaudu	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus
4	Viljandimaa laulu- ja tantsupeo traditsioonide jätkamine	2023–2026	Viljandimaa Omavalitsuste Liit
5	Viljandimaa traditsiooniliste sündmuste jätkamine ja uute tegevuste ellukutsumine <ul style="list-style-type: none">• Viljandi pärimusmuusika festival• Viljandi hansapäevad• Viljandi vanamuusika festival• Viljandi kitarrifestival• Suurjooks ümber Viljandi järve• Mulgi rattamaraton• Viljandi linnajooks• Karksi-Nuia meefestival• Mulgimaa pealinna Akordionfest• Mulgimaa peremäng• Suure-Jaani muusikafestival	2023–2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused (partner Viljandimaa Arenduskeskus, ettevõtjad, MTÜ-d)

	<ul style="list-style-type: none"> • Sakalamaa Saladused • Võhma linna päevad • Kõpu Pizzafest jne. 		
6	Portaali www.visitviljandi.ee arendamine ülemaakondliku turismiinfokanalina	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus
7	Avalike sündmuste korraldamise või sellele kaasaaitamise kaudu kohaliku kultuuripärandi tutvustamine	2023–2026	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
8	Turismiarendusorganisatsiooni Kesk-Eesti DMO arendamine, sh ühiste arendustegevuste ja turundustegevuste algatamine ning läbiviimine	2023–2026	Viljandimaa Arenduskeskus (partnerid Järva maakond, Põltsamaa vald, Tõrva vald, Viljandimaa Omav litsuste Liit)

Tegevussuund 2. Viljandimaa külastuskeskkonna parandamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Mulgi Elamuskeskuse väljaehitamine Sooglemäe talus ja keskuse tegevuse käivitamine	2024	MTÜ Mulgi Elamuskeskus (partnerid: Mulgi Vallavalitsus, Viljandi Vallavalitsus)
2	Viljandimaa teeäärsete turismikaartide uuendamine	2025	Viljandimaa Arenduskeskus
3	Mõisaküla linna raudteeala ja veetorni arendamine külastusobjektiks	2024	Mulgi Vallavalitsus
4	Abja muuseumi arendamine kaasaegseks mäluasutuseks	2025	Mulgi Vallavalitsus
5	Halliste kiriku piirkonna arendamine külastuskeskuseks	2023–2026	Mulgi Vallavalitsus
6	Karksi ordulinnuse varemete konserveerimine ja linnuse ala turismisihtkohaks arendamine	2023–2026	Mulgi Vallavalitsus
7	Karksi-Nuia paisjärve puhkeala väljaarendamine	2023–2026	Mulgi Vallavalitsus
8	Ainja motokrossiraja arendamine.	2023–2026	Mulgi Vallavalitsus
9	Ekstreem- ja elamusspordi võimaluste avardamine Karksi-Nuias ja Abja-Paluoja	2023–2026	Mulgi Vallavalitsus
10	Viljandist Mõisakülani kulgeva kitsarööpmelise raudteetammi olemasolevate lõikude arendamine matkarajaks („Green Railway“)	2023–2026	MTÜ Mulgimaa Arenduskoda
11	Heliloojate Kappide majamuuseumi arendamine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
12	Suure-Kõpu mõisakompleksi ja pargi arendamine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus

13	Suure-Jaani linna keskuse arendamine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
14	Võhma linna keskuse arendamine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
15	Võhma linna staadioni rekonstrueerimine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
16	Olustvere staadioni rekonstrueerimine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
17	Suure-Jaani Tervisekoja tervisepargi arendamine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
18	Põhja-Sakala vallas asuvatele kirikutele neid eksponeeriva valgustuse paigaldamine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
19	Kasutuseta ja perspektiivita hoonete lammutamine koostöös kinnisvaraomanikega	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
20	Pilistvere kirikuküla arendamine külastuskeskuseks	2023–2026	EELK Pilistvere kogudus
21	Olustvere mõisakompleksi kui külastuskeskkonna arendamine	2023–2026	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool
22	Tipu Looduskooli kompleksi väljaehitamine	2023–2026	MTÜ Tipu Looduskool
23	Vastemõisa mõisa arendamine. Mõisahoonesse piirkonna muuseumi ja töötubade rajamine	2023–2026	MTÜ Arengu Helin
24	Vabadussõjas langenute mälestussamba taastamine Viljandi linnas	2023	Viljandi Linnavalitsus
25	Viljandi muuseumi näitusemaja arendamine Viljandimaa ajalookeskuseks	2023–2026	Viljandi Muuseum
26	Suislepa mõisakompleksi arendamine Võrtsjärve turismikeskuseks	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
27	Tarvastu ordulinnuse turismisihtkohaks arendamine koos Linnaveski paisu rekonstrueerimise ja metsapargi rekonstrueerimisprojekti elluviimisega	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
28	Holstre-Polli spordikeskuse kaasajastamine: suusa- ja matkaradade arendamine, tugiteenuste kaasajastamine jne	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
29	Anu Raua keskuse arendamine: rahvusliku käsitöö töökoja ja elustiili näidiskeskuse loomine	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
30	Loodi mõisa renoveerimine pärandtehnoloogia ja külastuskeskuseks	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
31	Tarvastu poldri ja sadama korrastamine ja arendamine. Võrtsjärve kallasrajale juurdepääsu avamine	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
32	Kivilõppe puhkeala arendamine: ujumisranna, paadikanali, seiklusraja ja laagriplosi väljaehitamine, Võrtsjärvele kallasraja arendamine ja Võrtsjärvele juurdepääsu avamine	2023–2026	MTÜ Kivilõppe Puhkekeskus (partnerid: OÜ Rabi Rand, Viljandi Vallavalitsus)
33	Vanasauna kalasadama arendamine. Võrtsjärve kallasrajale juurdepääsu avamine	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus

34	Kärstna mõisa külastuskeskuse arendamine, sh mõisapargi hoolduskava ja rekonstrueerimisprojekti koostamine ning kiviaia taastamine	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
35	Mulgi majaka ja väljaku arendamine. Mulgi kultuuri teemalise esindusväljaku loomine Mustlas.	2025	Viljandi Vallavalitsus
36	Kärstna kabelimäe vaatetorni rajamine	2024	Viljandi Vallavalitsus
37	Viiratsi aleviku rohealadest ühtse terviku kujundamine koos terviserajaga Viiratsi tiikide ümber, sh <i>discgolfi</i> rada	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
38	Viljandi järve äärsete seiklus-, matka- ja spordiradade arendamine	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
39	Mulgi-teemalise seiklusliku kogupere pargi rajamine	2025	Viljandi Vallavalitsus
40	Päri lennuvälja arendamine	2023-2026	Viljandi Vallavalitsus
41	Soe spordiväljaku rekonstrueerimine	2024	Viljandi Vallavalitsus
42	Viiratsi spordiväljaku rekonstrueerimine	2024	Viljandi Vallavalitsus
43	Viiratsi spordikompleksi rajamine	2023-2026	Viljandi Vallavalitsus
44	Maanteetranspordi peatus- ja puhkekohtade väljaarendamine koos autonoomse valgustuse rajamisega	2025	Viljandi Vallavalitsus
45	Võrtsjärve kaldaala korrastamine Valma külas	2024	MTÜ Valma Küla Selts
46	Viljandi valla territooriumil asuvate vaba aja objektide virtuaalse kaardi loomine	2024	Viljandi Vallavalitsus
47	Raassilla rallikrossiraja väljaehitamine	2024	MTÜ Tarvastu Motoklubi
48	Viljandi ordulinnuse varemete konserveerimine ja korrastamine	2023-2026	Viljandi Linnavalitsus
49	Viljandi ordulinnuse külastuskeskuse arendamine	2023-2026	Viljandi Linnavalitsus
50	Seikluspargi rajamine Viljandi linna	2024	Viljandi Linnavalitsus
51	Kultuuripromenaadi kujundamine ja arendamine Viljandi linna avalikus ruumis	2023-2026	Viljandi Linnavalitsus
52	Viljandi spordihoone rekonstrueerimine	2025	Viljandi Linnavalitsus
53	Viljandi järve äärse sporditaristu arendamine	2023-2026	Viljandi Linnavalitsus
54	Väljõulinnakute ja ekstreemspordiväljakute rajamine Viljandi linna	2023-2026	Viljandi Linnavalitsus
55	Viljandi aerutamiskaasi rekonstrueerimine	2025	Viljandi Linnavalitsus
56	Viljandi Jakobsoni Kooli ujula rekonstrueerimine	2026	Viljandi Linnavalitsus
57	Viljandi jääspordi- ja vaba aja keskuse arendamine	2023-2026	Viljandi Linnavalitsus
58	Viljandimaa linnuste projekti elluviimine	2023-2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused

Tegevussuund 3. Viljandimaa eriilmeliste kultuuriruumide arendamine

Tegevussuund 3.1. Mulgi keele ja kultuuri edendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Mulkide kultuurinähtuse (Mulgi toit) UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja kandmine	2023–2026	MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut
2	Mulgimaa kui Eesti tunnustatud toidupiirkonna loomine ja arendamine	2023–2026	MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut
3	Võimaluste loomine mulgi keele ja kultuuri elukestvaks õppeks: <ul style="list-style-type: none">• Mulgi keelepesade loomine lasteaedades;• pärimuskultuuri tunnid koolides;• Mulgi kultuuri huviringide tegevuse käivitamine kultuurimajades;• Mulgi-teemaliste ürituste korraldamine kultuurimajades, raamatukogudes, koolides;• Mulgi-teemaliste näituste korraldamine raamatukogudes, koolides kultuurimajades;• Mulgi kirjavara esitlemine raamatukogudes.	2023–2026	Mulgimaa vallavalitsused koostöös MTÜ-ga Mulgi Kultuuri Instituut
4	mulgikeelsete raamatute väljaandmine	2023–2026	MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut
5	Mulgi kultuuri edendajate tunnustamine.	kord aastas	Mulgimaa vallavalitsused
6	Ajalehe Üitsainus Mulgimaa väljaandmine	kord kuus	MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut
7	mulgikeelsete uudiste edastamine Vikerraadios	igal nädalal	MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut
8	mulkide Almanaki väljaandmine	kord aastas	MTÜ Mulkide Selts
9	Hendrik Adamsoni nimelise murdeluule konkursi korraldamine	üle aasta	MTÜ Mulkide Selts
10	Mulgi kultuuri ja piirkonna kuvandi võimestamine. Erinevate avalike sündmuste kaudu kohaliku kultuuri tutvustamine ja edasikandmine.	2023–2026	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

Tegevussuund 3.2. Viljandi linna kultuuriruumi arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Viljandi linna tegevus UNESCO Loovlinnade võrgustikus	2023–2026	Viljandi Linnavalitsus

Tegevussuund 3.3. Soomaa kultuuripärandi säilitamine, turismipiirkonna arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Soomaa turismipiirkonna arendamine lähtuvalt säästva arengu põhimõtetest. Info- ja külastajavoogude juhtimine, ligipääsetavuse arendamine.	2023–2026	Rohelise Jõemaa Koostöökogu (partnerid: piirkonna kohalikud omavalitsused)
2	UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistus oleva Soomaa haabjakultuuri tutvustamine ja elavdamine	2023–2026	Rohelise Jõemaa Koostöökogu (partnerid: MTÜ Eesti Haabjaselts)
3	Soomaa kohaliku pärandi ja traditsioonide väärtustamine	2023–2026	Rohelise Jõemaa Koostöökogu

4. arengusuund: elukeskkonna ning tehnilise ja sotsiaalse taristu arendamine

Arengusuuna eesmärgiks on tagada olukord, kus

- tehnilise ja sotsiaalse taristu seisund ning areng toetab piisavalt ettevõtlust ja majandusarengut;
- sotsiaalse taristu seisund ja areng tagavad inimestele sotsiaalse turvalisuse;
- ruumiline planeerimine on loonud eeldused taristu arengule;
- loodus- ja tehiskeskkonna areng toimub tasakaalustatult, on säilinud puhas elukeskkond;
- välja on arendatud toimiv tõmbekeskuste, sh maakonnakeskuse ja toimepiirkondade võrgustik, mis tagab elanikele teenuste kättesaadavuse.

Tegevussuund 1. Tööstusparkide arendamine

Nr	Tegevus	Elluviimise aeg	Vastutaja
1	Suure-Jaani tööstuspargi arendamine koostöös ettevõtjatega	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
2	Mäeltküla tööstuspargi arendamine. Tööstuspargi II etapi väljaarendamine	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
3	Kase tööstuspargi, Kase elamupargi ja Munatalu tööstuspargi arendamine	2023–2026	Mulgi Vallavalitsus

Tegevussuund 2. Tehnilise infrastruktuuri arendamine

Tegevussuund 2.1. Teede ja tänavate kvaliteedi tõstmine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Halliste alevikku läbivale riigiteele ohutu teeületuskoha rajamine	2024	Mulgi Vallavalitsus
2	Viljandi linna tänavate rekonstrueerimine – Riia mnt, Tallinna tänav, Paala tee, Lääne tänav, Kagu tänav, C. R. Jakobsoni tänav, Posti tänav	2023–2026	Viljandi Vinnavalitsus
3	Kauge tänava pikenduse ehitamine	2024	Viljandi Linnavalitsus

Tegevussuund 2.2. Kergliiklusteede võrgustiku arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Vastemõisa – Kobruvere kergliiklustee etapiviisiline rajamine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
2	Kergliiklustee rajamine Sürgavere keskusest raudteejaama		Põhja-Sakala Vallavalitsus

3	Suure-Jaani linna Tallinna tn kõnnitee ehituse lõpuleviimine		Põhja-Sakala Vallavalitsus
4	C. R. Jakobsoni tänava kergliiklustunneli ehitamine	2024	Viljandi Linnavalitsus
5	Viljandi kesklinna ja Uueveski linnaosa ühendava jalg- ja jalgrattatee ehitamine	2024	Viljandi Linnavalitsus
6	Männimäe jalg- ja jalgrattatee ehitamine piki Männimäe teekoridori ja ribapargi serva	2024	Viljandi Linnavalitsus

Tegevussuund 2.3. Elektrivarustuse kvaliteedi tõstmine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Reservoiteallikate olemasolu tagamine kriitilistel objektidel	2023	Viljandimaa kohalikud omavalitsused

Tegevussuund 2.4. Säätvate energialahenduste arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Eesti Maaülikooli Polli Aiandusuuringute Keskuse hoonetes taastuenergia lahenduste kasutusele võtmine	2023–2026	Eesti Maaülikooli Polli Aiandusuuringute Keskus
2	Viljandi valla hoonete energiatõhususe suurendamine	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
3	Elektriautode laadimistaristute loomine Viljandi valla avalike hoonete ja alade juurde	2023–2026	Viljandi vallavalitsus
4	Taastuenergiaga baseeruvate autonoomsete tänavavalgustuse lahenduste rajamine hajaasustuses. Bussipeatuste juurde valgustuspunktide rajamine	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
5	Lasteaedade ja koolihoonete energiasäästlikumaks muutmine Kalmetul, Päril, Pärstis, Tarvastus, Uusnas, Vana-Võidus ja Viiratsis	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
6	Elektriautode laadimistaristute loomine uute/rekonstrueeritavate avalike hoonete ja alade juurde	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus

Tegevussuund 2.5. Andmesidevõrkude arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Valguskaablil baseeruva kiire internetiühenduse rajamine küladesse (turutõrke piirkondadesse)	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus

Tegevussuund 3. Transpordi võrgustiku arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Vajaduspõhise sotsiaaltranspordi arendamine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
2	Nõudepõhise transporditeenuse osutamise pilootprojekti läbiviimine	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus
3	Ühistranspordi terminali rajamine Viljandi linna	2023–2026	Viljandimaa Ühistranspordikeskus
4	Viljandi lennuvälja arendamine	2023–2026	Lennuvälja omanik (partner Viljandi vallavalitsus)
5	Omanäoliste bussipeatuste väljatöötamine ja paigaldamine (WiFi, elekter, rattahoidja, rattalaenutus, pakiautomaadid)	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
6	Ühistranspordi korralduse noorte vajadustega vastavusse viimine. Ühistranspordi graafikute koostamine noorsootöösutuste ning teiste oluliste koostööpartnerite ja sidusgruppidega koostöös	2023–2026	Viljandimaa Ühistranspordikeskus

Tegevussuund 4. Arstiabiteenuse kättesaadavuse parandamine Viljandi maakonna haigla ja perearstikeskuste arendamisega

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Viljandi haigla uue hoone lõpuni ehitamine ja käikuandmine	2025	SA Viljandi Haigla

Tegevussuund 5. Sotsiaalteenuste arendamine ja teenuste kättesaadavuse parandamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Erivajadustega laste ja perede nõustamis- ja oskusteabekeskuse loomine ning arendamine		Viljandimaa kohalikud omavalitsused
2	HEV laste ja perede nõustamis- ja tugikeskuse loomine		Viljandimaa kohalikud omavalitsused
3	Puuetega inimeste ja puuetega laste perede nõustamise oskusteabe keskuse loomine		Viljandimaa kohalikud omavalitsused
4	Haridusvaldkonna tugispetsialistide keskuste loomine		Viljandimaa kohalikud omavalitsused
5	Mulgi Hoolekandekeskuse Polli tegevuskoha rekonstrueerimine		Mulgi Vallavalitsus
6	Lõhavere ravi- ja hooldekeskuse laiendamine		Põhja-Sakala Vallavalitsus

7	Suure-Jaani linnas välisrahastuse toel eakate teenus- ja päevakeskuse väljaarendamine		Põhja-Sakala Vallavalitsus
8	Täiskasvanute turvakodu teenuse ja varjupaigateenuse arendamine koostöös Viljandimaa kohalike omavalitsustega		Viljandi Linnavalitsus
9	Perekodule uue peamaja ehitamine	2026	SA Perekodu
10	HEV lastele lasteaiarühmade asutamises hoone rajamine		Viljandi Vallavalitsus
11	Lastele turvakoduteenust osutava asutuse loomine Viljandi maakonnas koostöös teiste maakonna kohalike omavalitsustega		Viljandi Vallavalitsus
12	Avalike objektide (hooned, alad) ligipääsetavuse parendamine		Viljandi Vallavalitsus
13	Sotsiaalteenuste osutamiseks teenusmajade rajamine		Viljandi Linnavalitsus
14	Eakate päeva- ja tegevuskeskuse arendamine		Viljandi Linnavalitsus

Tegevussuund 6. Koolivõrgu arendamine. Teadusasutuste arendamine. Kompetentsikeskuste arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Robootika- ja tehnoloogiataristu väljaarendamine koolides	2023–2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused
2	Üldhariduskoolide õpilastele valikkursuste (eelkutseõpe) võimaldamine maakonna kutseõppeasutustes	2023–2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused koostöös maakonna kutseõppeasutustega
3	Abja-Paluoja lasteaia veevarustuse ja kanalisatsiooni rekonstrueerimine ja hooviala arendamine.	2025	Mulgi Vallavalitsus
4	Põhja-Sakala valla haridusvõrgu ümberkorraldamine, haridusasutustesse investeerimine: <ul style="list-style-type: none"> • Kõo lasteaed Tähekild; • Kõpu Põhikool; • Lahmuse Kool; • Olustvere lasteaed Piilu; • Olustvere Põhikool; • Suure-Jaani Kool; Suure-Jaani noortekeskus; • Võhma lasteaed Mänguveski. 	2023–2026	Põhja-Sakala Vallavalitsus (MATA toetusmeetme taotlemisõigusega projekt – RTK 25.04.2022 nr 1-2/0045)

5	August Kitzbergi nim. Gümnaasiumi A-B ja söökla korpuse ventilatsiooni väljaehitamine	2025	Mulgi vallavalitsus (MATA toetusmeetme taotlemisõigusega projekt – RTK 25.04.2022 nr 1-2/0045)
6	Investeeringud Viljandi valla haridusasutustesse: <ul style="list-style-type: none"> • Uue koolihoone ehitamine Mustla alevikku; • Holstre Kooli tehnoloogiamaja ehitamine; • Holstre Kooli spordiväljaku rekonstrueerimine; • Kalmetu Kooli juurde sportimisvõimaluste loomine; • Kolga-Jaani kooli spordiväljaku rekonstrueerimine; • Paistu kooli spordiväljaku rekonstrueerimine; • Ramsi lasteaia laiendamine (kahe õpperühma juurdeehitus); • Saarepeedi Kooli spordiväljakute rekonstrueerimine; • Tarvastu lasteaia juurde ujula rajamine; • Viiratsi lasteaia juurde ujula rajamine; • Viiratsi Kooli juurde sportimisvõimaluse loomine. 	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus
7	Investeeringud Viljandi linna haridusasutustesse: <ul style="list-style-type: none"> • Viljandi Lasteaia Karlsson uue liginullenergia hoone ehitamine; • lasteaiahoone ehitamine Uueveski, Peetrimõisa ja kesklinna piirkonda; • Viljandi Huvikooli hoone rekonstrueerimine; • keskkonnahariduse- ja tehnoloogiamaja ehitamine; • Viljandi Lasteaed Kröllipesa Krõlli õppehoone; • Viljandi Männimäe lasteaed; • Viljandi Kesklinna lasteaed; • Kesk-Kaare 17 õppehoone. 	2023–2026	Viljandi Linnavalitsus
8	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia peahoone uuendamine	2026	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia
9	Eesti Maaülikooli Polli Aiandusuuringute Keskuse arendamine: <ul style="list-style-type: none"> • õunahoidla rekonstrueerimine; • koekultuuris paljundamise labori rajamine; • kasvuhoonete rajamine; • peahoone laiendamine täiendavate töö- ja majutuskohtade rajamiseks 	2023–2026	Eesti Maaülikooli Polli Aiandusuuringute Keskus

10	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli arendamine: <ul style="list-style-type: none"> • mõisa endise härjatalli kohendamine puidutöökojaks; • mõisa endise valitsejamaja kohendamine käsitöö õppekavarühma õppebaasiks; • mõisa peahoone avariiliste rõdude remont ja katuse vahetamise lõpetamine; • võimla jõusaali laiendamine, riietusruumide ehitamine; • uue õppeklassi ehitamine sööklasse. 	2023–2026	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool
11	Kogukonnapõhiste teenusmajade loomine vanemaealistele	2023–2026	Viljandi Vallavalitsus

Tegevussuund 7. Kultuuriasutuste võrgustiku arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Anu Raua keskuse väljaarendamine	2023–2026	Viljandimaa kohalikud omavalitsused
2	Karksi-Nuia Kultuurikeskuse katuse osaline vahetus		Mulgi Vallavalitsus
3	Abja kultuurimaja siseosa rekonstrueerimine		Mulgi Vallavalitsus
4	Abja-Paluoja „Mulgi lava“ ehitamine		Mulgi Vallavalitsus
5	Paala rahvamaja arendamine		Põhja-Sakala Vallavalitsus
6	Suure-Jaani kultuurimaja arendamine		Põhja-Sakala Vallavalitsus
7	Vastemõisa rahvamaja arendamine		Põhja-Sakala Vallavalitsus

Tegevussuund 8. Elamufondi arendamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Mulgi valla elamufondi uuendamine, ehitustegevuseks (sealhulgas üksikelamute) kinnistute ja nende teenindamiseks vajaliku taristu arendamine	2023–2026	Mulgi Vallavalitsus
2	Kõpu alevikku üürielamu ehitamine		Põhja-Sakala Vallavalitsus
3	Suure-Jaani linna üürielamu ehitamine		Põhja-Sakala Vallavalitsus
4	Munitsipaalelamispindade arendamine, sh sotsiaaleluruumide rajamine		Viljandi Vallavalitsus

5	Elamukruntide väljaarendamine Viiratsi, Mustla, Kolga-Jaani ja Ramsi alevikes		Viljandi Vallavalitsus koostöös erasektoriga
---	---	--	--

Tegevussuund 9. Keskkonnateadlikkuse suurendamine ja ressursside säästlik kasutamine

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Suure-Jaani jäätmejaama arendamine. Komposteerimisväljaku ehitamine		Põhja-Sakala Vallavalitsus
2	Võhma jäätmejaama arendamine. Komposteerimisväljaku ehitamine		Põhja-Sakala Vallavalitsus
3	Olustvere keskkonnajaama varjualuse ehitamine		Põhja-Sakala Vallavalitsus
4	Viljandi jäätmejaama arendamine		Viljandi Linnavalitsus
5	Prügi sorteerimist võimaldavate prügikastide paigutamine Viljandi linna		Viljandi Linnavalitsus
6	Roheenergial töötavate telefonide laadimispunktide paigutamine Viljandi linna		Viljandi Linnavalitsus
7	Kodutute loomade varjupaiga arendamine		Viljandimaa kohalikud omavalitsused
8	Keskkonnateadlikkust suurendavate projektide toetamine (sh Parandusvestival jt)		Viljandimaa Omavalitsuste Liit

Tegevussuund 10. Sportimis- ja kehakultuuriga tegelemise võimaluste arendamine (lisaks koolide juures tehtavatele arendustele)

Nr	Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
1	Spordikeskuse rajamine Viiratsisse		Viljandi Vallavalitsus
2	Avalike mängu- ja spordiväljakute rajamine tiheasustusaladele Kärstnas, Ramsil, Saarepeedil, Soel ja Uusnas		Viljandi Vallavalitsus
3	Holstre-Polli vabaajakeskuse kelgumäe ja tuubiraja rajamine ning stardimaja ja vaatetorni rekonstrueerimine		Sihtasutus Holstre-Polli vabaajakeskus
4	Holstre-Polli vabaajakeskuse kunstlume torustiku rekonstrueerimine		Sihtasutus Holstre-Polli vabaajakeskus ((MATA toetusmeetme taotlemisõigusega projekt – RTK 25.04.2022 nr 1-2/0045)
5	Raassilla moto- ja vabaajakeskuse arendamine	2023–2026	Erasektor (toetaja: Viljandi Vallavalitsus)

6	Männimäe <i>skateparki</i> arendamine		Viljandi Linnavalitsus (MATA toetusmeetme taotlemisõigusega projekt - RTK 25.04.2022 nr 1-2/0045)
7	Wekeparki rajamine Viljandi või Paala järvele		Viljandi Linnavalitsus partnerluses erasektoriga